ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 20ής Ιουνίου 1991 *

Στην υπόθεση C-365/89,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του College van Beroep voor het Bedrijfsleven προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Cargill BV

και

Produktschap voor Margarine, Vetten en Oliën,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς το κύρος του κανονισμού (ΕΟΚ) 1358/89 της Επιτροπής, της 18ης Μαΐου 1989, για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 735/85, για τον καθορισμό του ποσού της ενισχύσεως στον τομέα των ελαιούχων σπόρων, το κύρος του εν λόγω κανονισμού 735/85 και την αρμοδιότητα του εθνικού δικαστή να επιλαμβάνεται σ' αυτόν τον τομέα των αιτημάτων περί καταβολής αποζημιώσεως και τόκων υπερημερίας,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους G. F. Mancini, πρόεδρο τμήματος, T. F. O'Higgins, M. Díez de Velasco, K. N. Κακούρη και F. A. Schockweiler, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mischo
γραμματέας: J. A. Pompe, βοηθός γραμματέας,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Cargill BV, εκπροσωπούμενη από τον E. H. Pijnacker Hordijk, δικηγόρο Άμστερνταμ,

— η Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον Robert Fischer, νομικό σύμβουλο, και τον Patrick Hetsch, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση,

αφού άκουσε τους διαδίκους που αγόρευσαν κατά τη συνεδρίαση της 7ης Φεβρουαρίου 1991,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 21ης Μαρτίου 1991,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με Διάταξη της 10ης Νοεμβρίου 1989, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 4 Δεκεμβρίου 1989, το College van Beroep voor het Bedrijfsleven υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς το κύρος του κανονισμού (ΕΟΚ) 1358/89 της Επιτροπής, της 18ης Μαΐου 1989, για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 735/85, για τον καθορισμό του ποσού της ενισχύσεως στον τομέα των ελαιούχων σπόρων (ΕΕ L 135, σ. 22) και το κύρος του κανονισμού (ΕΟΚ) 735/85 της Επιτροπής, της 21ης Μαρτίου 1985, περί καθορισμού του ποσού της ενισχύσεως στον τομέα των ελαιούχων σπόρων (ΕΕ L 80, σ. 18), καθώς και ως προς τις συνέπειες που θα πρέπει να αντληθούν από την αναγνώριση της ακυρότητας του ενός ή των δύο προαναφερθέντων κανονισμών.

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της εταιρίας Cargill BV (στο εξής: Cargill) και του Produktschap voor Margarine, Vetten en Oliën (ολλανδικός οργανισμός παρεμβάσεως, στο εξής: Produktschap), σχετικά με την καταβολή των ενισχύσεων για τη μεταποίηση των ελαιούχων σπόρων, οι οποίες, κατ' εφαρμογή του άρθρου 27 του κανονισμού 136/66/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου

1966, περί δημιουργίας κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα των λιπαρών ουσιών (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/002, σ. 33), προβλέπονται στον προαναφερθέντα κανονισμό 735/85.

3 Από τον φάκελο της υποθέσεως προκύπτει ότι σύμφωνα με το άρθρο 27 του προαναφερθέντος κανονισμού 136/66, βάσει του οποίου προβλέπεται ενίσχυση για τους ελαιούχους σπόρους που έχουν συγκομισθεί και μεταποιηθεί εντός της Κοινότητας, η Επιτροπή, με τον προαναφερθέντα κανονισμό 735/85, καθόρισε το ποσό της ενισχύσεως και τις οικείες τιμές ECU που εφαρμόζονταν από 22 Μαρτίου 1985.

4 Στις 22 Μαρτίου 1985, η Cargill αγόρασε 10 000 τόννους σπόρων ηλιάνθου στη Γαλλία και την ίδια ημέρα υπέβαλε στον αρμόδιο ολλανδικό οργανισμό παρεμβάσεως αιτήσεις προκαθορισμού της ενισχύσεως για τη μεταποίηση των προϊόντων αυτών. Σύμφωνα με το άρθρο 5, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1594/83, της 14ης Ιουνίου 1983, περί της ενισχύσεως για τους ελαιούχους σπόρους (ΕΕ L 163, σ. 44), τα αιτηθέντα πιστοποιητικά ως προς την ενίσχυση έπρεπε να είχαν εκδοθεί, το αργότερο, το απόγευμα της 23ης Μαρτίου 1985.

5 Επειδή όμως διαπίστωσε ένα λάθος στον προαναφερθέντα κανονισμό 735/85, όσον αφορά τις τιμές συναλλάγματος που πρέπει να χρησιμοποιηθούν για τη μετατροπή των τελικών ενισχύσεων στο νόμισμα του κράτους μέλους μεταποιήσεως όταν το κράτος αυτό δεν είναι εκείνο της παραγωγής, λάθος που συνεπαγόταν τη χορήγηση υψηλότερης ενισχύσεως από την προβλεπόμενη στο άρθρο 27 του προαναφερθέντος κανονισμού 136/66, η Επιτροπή, βάσει του άρθρου 8 του προαναφερθέντος κανονισμού 1594/83, ανέστειλε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 756/85, της 22ας Μαρτίου 1985 (ΕΕ L 81, σ. 38), τον προκαθορισμό της ενισχύσεως ως προς τους σπόρους ηλιάνθου για τα πιστοποιητικά για τα οποία είχε υποβληθεί αίτηση στις 22 Μαρτίου 1985.

6 Την ίδια ημέρα, η Επιτροπή εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 755/85 (ΕΕ L 81, σ. 36), με τον οποίο επανακαθόρισε, με ισχύ από της επομένης, το ορθό ποσό της ενισχύσεως.

7 Με απόφαση της 25ης Μαρτίου 1985, το Produktschap, ολλανδικός οργανισμός παρεμβάσεως, βασιζόμενος στην αναστολή του προκαθορισμού, απέρριψε τις αιτήσεις για την έκδοση πιστοποιητικών με προκαθορισμό που υπέβαλε η Cargill.

8 Κατόπιν ασκήσεως προσφυγής κατά της αποφάσεως αυτής, το επιληφθέν εθνικό δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς το κύρος του κανονισμού 756/85, καθώς και ως προς τις συνέπειες που απορρέουν από την ενδεχόμενη ακυρότητά του.

9 Με απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 1989, υπόθεση 201/87 (Συλλογή 1989, σ. 489), το Δικαστήριο έκρινε ότι: « Ο κανονισμός 756/85 της Επιτροπής είναι ανίσχυρος ενόψει του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 1594/83 του Συμβουλίου. Ενόσω δεν έχει διαπιστωθεί το ανίσχυρο του κανονισμού 735/85 της Επιτροπής, το ανίσχυρο του κανονισμού 756/85 της Επιτροπής συνεπάγεται την υποχρέωση του Produktschap να εκδώσει αναδρομικώς στην Cargill τα αιτηθέντα στις 22 Μαρτίου 1985 πιστοποιητικά με προκαθορισμό και να της καταβάλει την ενίσχυση κατά το οριζόμενο με τον κανονισμό 735/85 της Επιτροπής ποσό ».

10 Κατόπιν της αποφάσεως αυτής, η Επιτροπή εξέδωσε τον προαναφερθέντα κανονισμό (ΕΟΚ) 1358/89. Ο κανονισμός αυτός, αντικείμενο της παρούσας προσφυγής, διορθώνει με αναδρομικό αποτέλεσμα τις τιμές ECU που περιλαμβάνονται στο παράρτημα III του προαναφερθέντος κανονισμού 735/85 και εφαρμόζονται στις αιτήσεις προκαθορισμού οι οποίες υποβλήθηκαν στις 22 Μαρτίου 1985.

11 Προκειμένου να επιλύσει οριστικά τη διαφορά, το εθνικό δικαστήριο, θεωρώντας ότι η απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Φεβρουαρίου 1989 άφηνε ανοικτό το ζήτημα ως προς το κύρος του προαναφερθέντος κανονισμού 735/85 και ότι η έκδοση του προαναφερθέντος κανονισμού 1358/89 δημιουργούσε ζήτημα ως προς το κύρος του σε σχέση με την αρχή της ασφαλείας δικαίου, έκρινε ότι επιβαλλόταν να απευθυνθεί για δεύτερη φορά στο Δικαστήριο υποβάλλοντας σ' αυτό τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

« 1) Είναι ανίσχυρος ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1358/89 της Επιτροπής, της 18ης Μαΐου 1989, αν ληφθούν υπόψη όσα αναπτύσσονται σχετικά στην παρούσα απόφαση;

Αν δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο ερώτημα:

2) Είναι ανίσχυρος ο κανονισμός (ΕΟΚ) 735/85 της Επιτροπής, της 21ης Μαρτίου 1985, επειδή δεν είναι ορθές οι προβλεπόμενες ισοτιμίες μετατροπής στο νόμισμα του κράτους μέλους της μεταποιήσεως, εφόσον το κράτος αυτό δεν είναι το ίδιο με το κράτος μέλος της παραγωγής και, επομένως, ο κανονισμός αυτός δεν μπορεί να αποτελέσει τη νομική βάση για τη χορήγηση της ενισχύσεως που ζήτησε η προσφεύγουσα;

Αν δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο ερώτημα, αλλά αρνητική στο δεύτερο:

3) α) Πρέπει οι πρόσθετες απαιτήσεις που προβάλλονται στην παράγραφο 3, υπό στοιχεία γ και δ, της παρούσας αποφάσεως να κριθούν βάσει του άρθρου 178, σε συνδυασμό με το άρθρο 215, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ, ή πρέπει οι απαιτήσεις αυτές να κριθούν εν όλω ή εν μέρει ως παρεπόμενες απαιτήσεις, οπότε πρέπει να αποφανθεί επ' αυτών το αρμόδιο για την κύρια απαίτηση εθνικό δικαστήριο;

Αν δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα:

3) β) Σχετικά με το ζήτημα της επαναφοράς των πραγμάτων στην πρότερη νόμιμη κατάσταση, ποιες συνέπειες επέρχονται σε κοινοτικό ή και εθνικό επίπεδο, αν ληφθούν υπόψη όσα αναπτύσσονται σχετικά στην παρούσα απόφαση, εφόσον κηρυχθούν ανίσχυροι οι κανονισμοί (ΕΟΚ) 1358/89 και 735/85; »

12 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση αναπτύσσονται διεξοδικώς το κανονιστικό πλαίσιο και τα περιστατικά της διαφοράς, η εξέλιξη της διαδικασίας, καθώς και οι ισχυρισμοί και τα επιχειρήματα των διαδίκων. Τα στοιχεία αυτά του φακέλου δεν επαναλαμβάνονται πιο κάτω παρά μόνον καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

13 Κατά το μέτρο που το ζήτημα του κύρους του κανονισμού 735/85 επικαθορίζει το ζήτημα του κύρους του κανονισμού 1358/89, επιβάλλεται να εξεταστεί αρχικά το δεύτερο ερώτημα.

Επί του κύρους του κανονισμού 735/85

14 Σχετικώς, επιβάλλεται πρωτίστως να υπομνηστεί ότι κατά το άρθρο 27, παράγραφος 1, του προαναφερθέντος κανονισμού 136/66:

« Όταν η ενδεικτική τιμή που ισχύει για ένα είδος σπόρου είναι ανώτερη της τιμής της διεθνούς αγοράς, που καθορίζεται για το είδος αυτό σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 29, χορηγείται ενίσχυση για τους σπόρους του εν λόγω είδους που έχουν συγκομισθεί και μεταποιηθεί εντός της Κοινότητος· με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων (...) η ενίσχυση αυτή είναι ίση με τη διαφορά μεταξύ των τιμών αυτών. »

Απ' αυτό πρέπει να συναχθεί ότι οι χορηγούμενες ενισχύσεις βάσει της διατάξεως αυτής καθίστανται παράνομες εφόσον το πραγματικό τους ποσό υπερβαίνει τη διαφορά μεταξύ της ενδεικτικής τιμής και της διεθνούς τιμής για συγκεκριμένο είδος.

15 Επιβάλλεται επίσης να παρατηρηθεί ότι, όσον αφορά την τιμή μετατροπής του ECU σε γαλλικά φράγκα, δεν αμφισβητείται ότι ο προαναφερθείς κανονισμός 735/85 περιείχε λάθος άνω του 10 % σε σχέση με την τιμή που δημοσιεύθηκε στις 21 και 22 Μαρτίου στη σειρά C της *Επίσημης Εφημερίδας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* και ότι το ίδιο αυτό λάθος προκάλεσε εσφαλμένο καθορισμό του ποσού της τελικής ενισχύσεως, καθιστώντας έτσι τον εν λόγω κανονισμό άκυρο.

16 Επομένως, στο εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο κανονισμός 735/85 είναι άκυρος καθόσον εκδόθηκε κατά παράβαση του άρθρου 27 του κανονισμού 136/66.

Επί του κύρους του κανονισμού 1358/89

17 Επιβάλλεται η παρατήρηση ότι η μόνη αμφιβολία που διατύπωσε το εθνικό δικαστήριο αφορά το ζήτημα αν ο εν λόγω κανονισμός εκδόθηκε κατά παραβίαση της αρχής της ασφαλείας δικαίου.

18 Σχετικώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, καίτοι πρέπει να αναγνωρισθεί σε κάθε κοινοτικό όργανο, το οποίο διαπιστώνει ότι η πράξη που μόλις εξέδωσε φέρει το στίγμα της παρανομίας, το δικαίωμα να ανακαλεί αναδρομικώς την πράξη αυτή εντός ευλόγου χρόνου, το δικαίωμα αυτό μπορεί να περιορίζεται από την ανάγκη σεβασμού της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του έλκοντος δικαίωμα από την πράξη ο οποίος έδωσε πίστη στη νομιμότητα της πράξεως αυτής (βλ. απόφαση της 3ης Μαρτίου 1982, Alpha Steel, Συλλογή 1982, σ. 749).

19 Κατά συνέπεια, επιβάλλεται να εξεταστεί αν εν προκειμένω η Επιτροπή τήρησε τις επιταγές αυτές.

20 Όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο η Επιτροπή εκπλήρωσε το καθήκον της να μεριμνά για τον σεβασμό της ενδεχομένης εμπιστοσύνης που οι ενδιαφερόμενοι μπορούσε να έχουν ως προς τη νομιμότητα του κανονισμού 735/85, επιβάλλεται να παρατηρηθεί ότι το λάθος που περιείχε η πράξη αυτή ήταν τόσο προφανές ώστε πολλοί επιχειρηματίες, από τις 22 Μαρτίου 1985, δηλαδή την ίδια ημέρα δημοσιεύσεως της πράξεως, απευθύνθηκαν στην Επιτροπή για να την προειδοποιήσουν και να πληροφορηθούν τα μέτρα που αυτή σκόπευε να λάβει. Στην αλληλουχία αυτή, ο συνετός επιχειρηματίας δεν μπορούσε να δώσει πίστη στη νομιμότητα μιας πράξεως που περιείχε ένα τέτοιο σφάλμα.

21 Όσον αφορά την ανάγκη ενεργείας εντός ευλόγου χρόνου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι με την προαναφερθείσα απόφαση που εξέδωσε στην υπόθεση 201/87, το Δικαστήριο αποφάνθηκε μόνον επί της νομιμότητας του μέτρου αναστολής που περιείχε ο κανονισμός 756/85, ενώ άφησε ανοικτό το ζήτημα της ενδεχομένης ακυρότητας του κανονισμού 735/85.

22 Απ' αυτό πρέπει να συναχθεί ότι, αν ληφθούν υπόψη ο βαθμός προόδου της διαδικασίας της κύριας δίκης και το γεγονός ότι ο κανονισμός 1385/89 εκδόθηκε σε διάστημα μικρότερο των τριών μηνών αφότου, με την προαναφερθείσα απόφαση που εκδόθηκε στην υπόθεση 201/87, διαπιστώθηκε η ανάγκη να ανακληθεί μια πράξη προφανώς παράνομη και επί του κύρους της οποίας το Δικαστήριο δεν είχε την ευκαιρία να αποφανθεί, ο προσβαλλόμενος κανονισμός εκδόθηκε εντός εύλογης προθεσμίας.

23 Κατά συνέπεια, στο παραπέμπον δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι από την εξέταση του πρώτου ερωτήματος δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του κανονισμού 1358/89.

Επί του τρίτου ερωτήματος

24 Ενόψει των απαντήσεων που δόθηκαν στα δύο πρώτα ερωτήματα, το τρίτο κατέστη άνευ αντικειμένου.

Επί των δικαστικών εξόδων

25 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία υπέβαλε παρατηρήσεις το Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Επειδή η διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος, που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με Διάταξη της 10ης Νοεμβρίου 1989 το College van Beroep voor het Bedrijfsleven, αποφαίνεται:

1) Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 735/85 της Επιτροπής, της 21ης Μαρτίου 1985, για τον καθορισμό του ποσού της ενισχύσεως στον τομέα των ελαιούχων σπόρων, είναι άκυρος.

2) Από την εξέταση του πρώτου ερωτήματος δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του κανονισμού (ΕΟΚ) 1358/89 της Επιτροπής, της 18ης Μαΐου 1989, για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 735/85 της Επιτροπής.

Mancini O'Higgins

Díez de Velasco Κακούρης Schockweiler

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 20 Ιουνίου 1991.

Ο γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

G. F. Mancini